

випередження як фізичного, так і статевого розвитку. Найчастіше цих дівчаток народжують батьки, чий вік на момент пологів перевищує 35 років. Все це свідчить про необхідність лікарського контролю за дівчатами з раннім менархе для попередження порушень репродуктивного здоров'я в майбутньому.

Список використаних джерел.

1. Tuchkina I. O., Vygivska L. A., Novikova A. A. Abnormal uterine bleeding in adolescents: current state of the problem. *Wiadomości Lekarskie*. 2020. Vol. 73, No. 8. P. 1752–1755. doi: 10.36740/WLek202008130.

2. Bagatska N., Dynnyk V., Havenko H., Verhoshanova O. Abnormal uterine bleeding in adolescent girls: hereditary and environmental risk factors. *Georgian Medical News*. 2021. No. 319. P. 36–41.

3. Dynnyk V. O., Havenko H. O. Clinical features of menstrual disorders associated with psychopathology. *Ukrainian Journal of Perinatology and Pediatrics*. 2023. Vol. 3, No. 95. P. 55–60. doi: 10.15574/PP.2023.95.55.

ДОСЛІДЖЕННЯ ГІГІЄНИЧНИХ ЗВИЧОК ПАЦІЄНТІВ З ПРИШИЙКОВОЮ ПАТОЛОГІЄЮ ЗУБІВ

Заболотна Ірина Іванівна,
кандидатка медичних наук, доцентка,
доцентка кафедри інтернатури лікарів-стоматологів,
Донецький національний медичний університет,
м. Кропивницький, Україна
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3284-0392>

Останнім часом все більша увага приділяється соціальним і поведінковим детермінантам здоров'я порожнини рота [1]. Сучасні науковці вважають етіологію пришийкових уражень зубів багатофакторною, повністю нез'ясованою і пов'язаною зі звичками пацієнтів, у тому числі, гігієнічними [2–4]. Отже, окрім ретельного збору анамнезу, обґрунтованим є аналіз і контроль індивідуальних гігієнічних звичок, щоб змінити їх і покращити якість життя пацієнта [2]. Але, існують протилежні думки і результати досліджень щодо ролі гігієнічних звичок у виникненні пришийкових уражень зубів. Крім того, більшість наявних відомостей стосується некаріозної патології і має узагальнюючий характер, що недостатньо для їх практичного застосування. На нашу думку, особливу увагу слід звернути на пацієнтів молодого віку, у яких вплив на потенційні етіологічні чинники сприятиме зменшенню поширеності і прогресування пришийкових уражень зубів.

Мета дослідження. Визначення гігієнічних звичок у пацієнтів молодого віку з пришийковими ураженнями зубів з подальшим детальним аналізом.

Матеріали та методи. У дослідженні взяли участь 272 пацієнти (174 жінки і 98 чоловіків) 18–44 років (середній вік $24,3 \pm 6,9$ роки). Діагноз клиновидного дефекту (КД) та ерозії (Е) встановлювали за Tooth Wear Index [2]. Діагноз пришийкового карієсу (ПК) підтверджували за допомогою карієсмаркери Izumrud

(Latus, Україна). За результатами клінічного обстеження були сформовані групи дослідження: I – з КД (n = 55), II – з Е емалі (n = 8), III – з ПК (n = 48), IV – із сполученням пришийових уражень зубів (n = 7), V – без пришийкових уражень зубів (n = 154). Усі пацієнти заповнювали відповідну анкету/опитувальник.

Статистичну обробку даних проводили з використанням програми Statistica 12.0 (3BA94C4ED07A). При порівнянні середніх величин у нормально розподілених сукупностях розраховували t-критерій Стьюдента. Статистично значимими вважали відмінності при $p \leq 0,05$. Порівняння номінальних даних проводили за допомогою критерія χ^2 Пірсона. У випадках, коли число очікуваних дослідів було меншим ніж 5, для оцінки рівня значимості відмінностей використовували критерій Фішера.

Результати дослідження. Визначені в обстежених поширені гігієнічні звички наведені у табл. 1. Пацієнти майже однаково часто проводили гігієнічні процедури до або після сніданку, використовували вибілюючу зубну пасту (в середньому, протягом $0,40 \pm 1,23$ роки). У пацієнтів із КД цей термін був більшим ($0,56 \pm 1,49$ роки, $p > 0,05$), але достовірні відмінності були виявлені тільки між групами III ($0,12 \pm 0,38$ роки) і IV ($0,01 \pm 0,04$ роки): $t = 1,97$, $p < 0,05$. Обстежені користувалися флосом, в середньому, протягом $0,81 \pm 2,13$ роки.

Таблиця 1

Поширеність гігієнічних звичок в залежності від групи дослідження (абс./ %)

Гігієнічні звички	Стать	Всього за статтю	Група дослідження				
			I	II	III	IV	V
Чищення зубів до сніданку	чоловіки	52	14/25	2/25	9/19	–	27/18
	жінки	85	15/27	4/50	15/3	4/57	47/31
Чищення зубів після сніданку	чоловіки	45	8/14	–	11/22	1/14	25/16
	жінки	90	18/32	2/25	13/27	2/28	55/35
Прикладання тиску на зубну щітку	чоловіки	22	9/16	–	1/2	–	12/8
	жінки	31	10/18	2/25	5/10	1/14	13/8
Використання вибілюючої зубної пасти	чоловіки	11	3/5	–	5/10	–	3/2
	жінки	36	8/15	1/13	1/2	1/14	25/16
Використання флосу	чоловіки	17	3/5	–	3/6	–	11/7
	жінки	61	13/24	2/25	5/10	3/43	38/25
Агресивне використання флосу	чоловіки	3	–	–	–	–	3/2
	жінки	13	4/7	–	–	1/14	8/5

Було визначено, що жінки в якості гігієнічних засобів обирали флос і вибілюючу зубну пасту достовірно частіше, ніж чоловіки ($\chi^2 = 8,33$; $p = 0,003$ і $\chi^2 = 3,80$; $p = 0,05$, відповідно). Пацієнти з КД під час чищення зубів частіше прикладали додатковий тиск на зубну щітку, ніж пацієнти з ПК і без пришийкових уражень зубів ($\chi^2 = 4,716$; $p = 0,030$ і $\chi^2 = 8,176$; $p = 0,05$, відповідно). Інтенсивне чищення зубів впливало на появу КД і збільшення їх кількості ($\chi^2 = 7,281$; $p = 0,007$

і $\chi^2 = 9,045$; $p = 0,003$, відповідно). Обстежені III групи в якості додаткового гігієнічного засобу частіше використовували флос у порівнянні з обстеженими V групи ($\chi^2 = 4,147$; $p = 0,042$). Було визначено, що за умови користуванням флосом зменшувалась вірогідність виникнення ПК ($\chi^2 = 4,813$; $p = 0,029$). Пацієнти з КД і сполученими пришийковими ураженнями зубів достовірно частіше агресивно його використовували у порівнянні з пацієнтами з ПК ($\chi^2 = 4,365$; $p = 0,037$ і $\chi^2 = 7,270$; $p = 0,008$, відповідно).

Більша кількість обстежених (68,8 %) чистили зуби два рази на день (табл. 2) і для індивідуальної гігієни використовували мануальні зубні щітки середньої жорсткості (87,9 %). В якості основної техніки чищення зубів більшість пацієнтів (89,3 %) вказували на змішані рухи зубної щітки. Обстежені з КД частіше робили горизонтальні рухи ($\chi^2 = 5,458$; $p = 0,02$), але це не впливало на виникнення патології ($\chi^2 = 0,051$; $p = 0,822$). Достовірні відмінності за технікою чищення зубів також спостерігались між пацієнтами III та IV і V груп. Обстежені з ПК під час чищення зубів частіше робили кругові рухи щіткою, ніж обстежені зі сполученими ураженнями і без патології у пришийковій ділянці зубів ($\chi^2 = 6,984$; $p = 0,009$ і $\chi^2 = 3,976$; $p = 0,047$, відповідно). При переважанні змішаних або кругових рухів була меншою вірогідність появи ПК або сполучених форм уражень ($\chi^2 = 4,130$; $p = 0,043$ і $\chi^2 = 52,801$; $p < 0,001$, відповідно). Середня тривалість чищення зубів склала $2,64 \pm 1,29$ хвилини.

Таблиця 2

Кратність чищення зубів протягом дня мануальною зубною щіткою (абс./%; М ± m)

Група дослідження	Стать	Кратність чищення зубів на день (рази)			М ± m
		абс./%			
		один	два	три	
I	чоловіки	9/16	13/23	–	1,74 ± 0,51
	жінки	7/13	24/44	2/4	
II	чоловіки	–	2/25	–	1,75 ± 0,46
	жінки	2/25	4/50	–	
III	чоловіки	7/14,6	12/25	1/2,1	1,77 ± 0,52
	жінки	6/12,5	21/43,7	1/2,1	
IV	чоловіки	–	1/14,3	–	2,0 ± 0,0
	жінки	–	6/85,7	–	
V	чоловіки	22/14,2	29/18,8	1/0,01	1,81 ± 0,54
	жінки	18/11,7	75/48,7	9/6	

Висновки. Таким чином, не завжди в анамнезі пацієнтів з КД та Е можливо визначити будь-які надмірні гігієнічні звички, які можуть призвести до появи пришийкової патології зубів. Визначені відмінності у гігієнічних звичках пацієнтів із різним станом пришийкової ділянки зубів рекомендовано враховувати при плануванні відповідних лікувально-профілактичних заходів.

Список використаних джерел.

1. Botelho J., Mascarenhas P., Viana J. et al. An umbrella review of the evidence linking oral health and systemic noncommunicable diseases. *Nature Communications*.

2022. Vol. 13, No. 1. Article No. 7614. doi: 10.1038/s41467-022-35328-7.

2. Nascimento M., Dilbone D., Pereira P. et al. Abfraction lesions: etiology, diagnosis, and treatment options. *Clinical, Cosmetic and Investigational Dentistry*. 2016. Vol. 8. P. 79–87.

3. Femiano F., Femiano R., Femiano L. et al. Noncarious cervical lesions: correlation between abfraction and wear facets in permanent dentition. *Open Journal of Stomatology*. 2015. Vol. 5. P. 152–157.

4. Abou Neel E. A., Aljabo A., Strange A. et al. Demineralization–remineralization dynamics in teeth and bone. *International Journal of Nanomedicine*. 2016. Vol. 11. P. 4743–4763.

СТАН ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я ТА ПРОЦЕСІВ ВІЛЬНОРАДИКАЛЬНОГО ОКИСЛЕННЯ У ДІТЕЙ ТА ПІДЛІТКІВ ІЗ ЮВЕНІЛЬНИМ ІДІОПАТИЧНИМ АРТРИТОМ В УМОВАХ ВІЙНИ В УКРАЇНІ

Кашкалда Діна Андріївна,
кандидатка біологічних наук, старший науковий співробітник,
провідний науковий співробітник
лабораторії гормонально-метаболических
та імунологічних досліджень,
ДУ «Інститут охорони здоров'я дітей та підлітків
НАМН України»,
м. Харків, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3683-3915>

Волкова Юлія Василівна,
кандидатка біологічних наук,
завідувачка лабораторії гормонально-метаболических
та імунологічних досліджень,
ДУ «Інститут охорони здоров'я дітей та підлітків
НАМН України»,
м. Харків, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9625-941X>

Сухова Лілія Леонідівна,
науковий співробітник
лабораторії гормонально-метаболических
та імунологічних досліджень,
ДУ «Інститут охорони здоров'я дітей та підлітків
НАМН України»,
м. Харків, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7248-5754>

Стрес в умовах війни в Україні є серйозною проблемою, який впливає на фізичне та психологічне здоров'я населення. Війна стала психотравмою для